Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe (EU) št. …/… Evropskega parlamenta in Sveta o posebnih ukrepih za kmetijstvo v korist manjših egejskih otokov

(COM(2010) 767 konč. – 2010/0370 (COD))

(2011/C 132/15)

Samostojni poročevalec: **Christos POLYZOGOPOULOS**

18. in 20. januarja 2011 sta Evropski parlament in Svet Evropske unije sklenila, da v skladu s členom 43 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe (EU) št. …/… Evropskega parlamenta in Sveta o posebnih ukrepih za kmetijstvo v korist manjših egejskih otokov

COM(2010) 767 konč. – 2010/0370 (COD).

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 28. februarja 2011.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 470. plenarnem zasedanju 15. in 16. marca 2011 (seja z dne 15. marca) s 174 glasovi za, 6 glasovi proti in 17 vzdržanimi glasovi.

Sklepi in priporočila

1. **Sklepi**

EESO pozdravlja obravnavo uredbe, tj. osnutek predloga za prenovitev Uredbe (ES) št. 1405/2006, in sicer zaradi razlogov, ki jih navajamo v nadaljevanju.

1.1 Prejšnja uredba je bila večkrat spremenjena bodisi zaradi sprememb zakonodaje EU bodisi zaradi uskladitve z Lizbonsko pogodbo. Strukturo zakonodajnega besedila je treba v novi uredbi preoblikovati tako, da se bolj izpostavi osrednja vloga programa podpore, pri tem pa poudariti:

a) posebni režim preskrbe in

b) posebne ukrepe za podporo lokalni proizvodnji.

1.2 Novo besedilo uredbe jasno navaja bistvene dele posebnega režima za nekatere kmetijske proizvode, ki so lokalnega pomena za manjše egejske otoke, da se učinkovito odpravijo njihove težave zaradi odročnosti, oddaljenosti, otoškega značaja, omejene površine, goratega reliefa, podnebja in gospodarske odvisnosti od majhnega števila proizvodov.

1.3 Člen 2 nove uredbe navaja ukrepe, ki prispevajo po eni strani k doseganju cilja manjšim otokom zagotoviti preskrbo s proizvodi, ki so osnovnega pomena za prehrano ljudi, nadaljnjo predelavo ali kot kmetijski vložki za ublažitev stroškov zaradi oddaljenosti, otoške lege in omejene površine, po drugi strani pa k ohranjanju in razvoju kmetijskih dejavnosti na manjših otokih, vključno s proizvodnjo, predelavo in trženjem lokalnih proizvodov.

1.4 Namen uredbe je zagotoviti, da bo Grčija režim za manjše egejske otoke izvajala enotno ob upoštevanju drugih podobnih režimov, da se prepreči izkrivljanje konkurence ali diskriminacija med gospodarskimi subjekti.

1.5 Uredba zagotavlja dobro upravljanje proračunskih sredstev z zahtevo, da mora Grčija v svojem programu navesti seznam pomoči, ki so neposredne pomoči za lokalne proizvode, pri tem pa navesti način izračuna te pomoči.

1.6 Zgornja meja za financiranje posebnega režima preskrbe se v skladu z uredbo zviša za 20 %.

1.7 Na Komisijo so prenesena izvedbena pooblastila za izvajanje sistema dovoljenj ter obveznosti gospodarskih subjektov glede posebnega režima preskrbe in splošnega okvira nadzora, ki ga mora izvajati Grčija, pod enotnimi pogoji.

1.8 V skladu s členom 11(2) Komisija z delegiranim aktom določi pogoje za vpis gospodarskih subjektov v register dovoljenj, uvede obveznost varščine za izdajo teh dovoljenj ter sprejme ukrepe za uvedbo postopka za sprejetje sprememb programa.

Obrazložitev

2. **Uvod**

2.1 V skladu z Uredbo (ES) št. 1782/2003 so bila na podlagi ciljev ukrepov in na podlagi načel, ki veljajo za načrtovanje, združljivost in skladnost z drugimi politikami EU, določena skupna pravila za sheme neposrednih podpor v okviru skupne kmetijske politike.

2.2 V skladu s členom 291(2) Pogodbe Komisija, ki ima izvedbena pooblastila, sprejme potrebne predpise za zagotovitev, da bo Grčija režim za manjše egejske otoke izvajala enotno, in sicer glede na druge podobne režime, da se prepreči izkrivljanje konkurence ali diskriminacija med gospodarskimi subjekti.

2.3 Uredba zagotavlja enotne pogoje v zvezi z uvedbo sistema dovoljenj in obveznosti gospodarskih subjektov glede posebnih režimov preskrbe (člen 11(3)).

2.4 Poleg tega določa enotne pogoje za izvajanje programa (člen 6(2), 15(3) in 18(3)) ter splošni okvir nadzora, ki ga mora Grčija izvajati (členi 7, 12(2) in 14(1)).

2.5 EESO meni, da je treba v zvezi z izboljšanjem vsebine uredbe, ki je v pripravi, ter za oblikovanje celostne politike za razpršene manjše egejske otoke v prihodnjih predpisih obravnavati mnenja, stališča in predloge, navedene v točkah 4, 5, 6 in 7 tega mnenja.

3. **Povzetek predlagane uredbe**

3.1 Nova uredba zaradi velikega števila potrebnih sprememb in zaradi uskladitve z Lizbonsko pogodbo razveljavlja in nadomešča prejšnjo Uredbo (ES) št. 1405/2006.

3.2 Vsebina programa podpore za manjše egejske otoke (poglavje II, člen 5), ki ga mora pripraviti in Komisiji v odobritev predložiti Grčija, je opredeljena ob uporabi in v skladu z načelom subsidiarnosti. Glede na to lahko Grčija tudi spremeni program (poglavje II, člena 3 in 6), da bi sprejela potrebne spremembe.

3.3 Uredba določa poseben režim preskrbe s kmetijskimi proizvodi v Uniji, ki so na manjših egejskih otokih osnovnega pomena za prehrano ljudi in izdelavo drugih proizvodov ali kot kmetijski vložki (člen 3). Poleg tega od Grčije zahteva, da pripravi oceno preskrbe, ki bi obsegala potrebe otokov na tem področju.

3.4 Podpora se dodeli za vse kmetijske proizvode na manjših otokih, in sicer ob upoštevanju stroškov trženja, ki se izračunajo za pot od pristanišč na grški celini, s katerih se izvaja preskrba, ter morebitnih drugih dodatnih stroškov, povezanih z lego in majhno površino otokov.

3.5 Posebna geografska lega, dodatni stroški prevoza proizvodov in dodatni stroški zaradi odročnosti povzročajo ovire, ki zaradi kompenzacije pomenijo zmanjšanje cene teh proizvodov in zahtevajo uvedbo posebnega režima preskrbe. Proizvodi, ki bodo predmet posebnih režimov preskrbe, morajo biti visoke kakovosti in tržno primerni, da bi se izognili špekulacijam.

3.6 Da bi ohranili konkurenčnost proizvodov EU, je treba dodeliti pomoč za preskrbo manjših egejskih otokov s proizvodi Unije ob upoštevanju dodatnih stroškov prevoza.

3.7 V primeru gospodarske koristi, ki bi izhajala iz posebnega režima preskrbe, sta odpošiljanje ali izvoz takih proizvodov prepovedana. Ne glede na to jih je mogoče prodati na tujih trgih pod pogojem, da se povrnejo omenjene gospodarske koristi. Za proizvode iz okvira posebnega režima preskrbe so predvideni upravni pregledi (člen 14).

3.8 Za dodelitev pomoči morajo gospodarski subjekti predložiti potrdilo o vpisu v ustrezne registre.

3.9 Predlog spodbuja trgovino s predelanimi proizvodi med manjšimi egejskimi otoki ter njihov izvoz v druge dele Evropske unije in tretje države.

3.10 Spodbude za podporo lokalni proizvodnji so bile uvedene s programom podpore iz Uredbe ES št. 1405/2006, s katero so bile prvič institucionalizirane. Ta uredba spodbuja proizvodnjo, trgovino in predelavo vrste proizvodov, učinkovitost predvidenih ukrepov za kmetijsko dejavnost pa je bila že potrjena.

3.11 Uvajajo se ukrepi za financiranje študij, predstavitvenih projektov in izobraževanja ter ukrepi za tehnično pomoč (člen 15).

3.12 Predlog spodbuja kmetijsko proizvodnjo in trgovino kakovostnih proizvodov.

3.13 Predlagana uredba določa pristojnosti Komisije pri sprejetju delegiranih aktov, o katerem mora obvestiti Evropski parlament in Svet.

4. **Priporočila**

EESO meni, da je treba posebej poudariti in sprejeti naslednje ukrepe:

4.1 Vprašanje kmetijskih proizvodov je treba vključiti v pripravo ustreznega okvira za razvoj otoškega turizma, zlasti pa povečati privlačnost teh proizvodov za potrošnike v Evropi in svetu, ki cenijo posebne hranilne vrednosti sredozemske prehrane in lokalnih ekoloških proizvodov;

4.2 Iz istega razloga je treba sprejeti potrebne ukrepe za bolj učinkovito uporabo tradicionalnih kmetijskih proizvodov, saj glede na to, da imajo tudi zdravilne lastnosti (mastiks s Kiosa, olivno olje, med, različna zelišča itd.), povpraševanje po njih narašča tudi v drugih gospodarskih panogah, npr. v farmacevtski industriji, kozmetiki, homeopatiji;

4.3 Lokalno otoško prebivalstvo je treba obveščati o prehranski in gospodarski vrednosti njihovih proizvodov. EESO predlaga, da se na enem od otokov s strateško pomembno lego ustanovi medregionalna šola, ki bi bila podobna programu Erasmus za študente in delavce v kmečkem turizmu ali pridelovalni dejavnosti;

4.4 Načrtovati je treba ukrepe za oblikovanje izobraževalnih programov, ki bi vključili nacionalne in mednarodne univerze v izobraževalne programe, katerih namen je izvajati študije in znanstvene raziskave na področju razvoja gospodarskega potenciala otoških proizvodov in njihovega izkoriščanja;

4.5 Za ranljivo skupino otoškega prebivalstva je treba zelo previdno uporabljati poseben pristop, ki bi se nanašal predvsem na oddaljena območja, njegova glavna načela pa bi bila ohranitev prebivalstva na otokih in zagotavljanje predvsem finančnih spodbud. Uporabljal bi se zlasti za mlade, pri čemer bi se izoblikovali programi subvencij za razvoj gospodarskih dejavnosti v oddaljenih regijah. Ti programi, ki jim ne bi bilo treba vračati presežkov, bi poudarili možnosti za gospodarsko uveljavitev otokov ob upoštevanju njihove edinstvenosti in posebnosti ter skladno z njihovimi geografskimi in geološkimi značilnostmi;

4.6 Poudariti je treba izboljšanje kakovosti kmetijskih proizvodov ob hkratnem zniževanju proizvodnih stroškov;

4.7 Uporabljati je treba različna posebna merila, ki bi upoštevala morfološke posebnosti in geološko sestavo tal.

5. **Splošne ugotovitve**

EESO ob priznavanju posebnih dejavnikov, ki omejujejo razvoj kmetijstva egejskih otokov, meni, da bi lahko obravnavana uredba upoštevala naslednje elemente:

5.1 Ključni viri, kot so voda, energija in surovine, so omejeni, zato bi bilo treba z njimi na egejskih otokih strogo upravljati. To še posebno velja za poletne mesece, saj imajo zaradi večjega vala turistov in dopustnikov otoške regije težave glede preskrbe z vodnimi, energetskimi in drugimi viri. Zato je potrebna obravnava zgoraj navedenih problemov, tako da se zagotovi boljše upravljanje z viri ter spoštovanje ravnovesja naravnega okolja. Zato bi lahko uredba predvidela politike podpore, ki bi obravnavale te velike posebne probleme;

5.2 **Sprememba rabe zemljišč na otokih:** površina, ki je namenjena kmetijstvu, se na otokih vztrajno zmanjšuje, saj se rabi za druge namene, je spremenjena v zazidalno zemljišče ali pa zaradi opuščanja pridelovalnih površin v praho, ki je neplodna in zapuščena (v tem primeru govorimo o trajni prahi). Zato bi bilo treba spodbuditi boljšo uporabo zemljišč s pomočjo programov podpore kmetijski proizvodnji. Uredba lahko vzpostavi ta okvir pomoči;

5.3 Zmanjšanje števila in opuščanje kmetijskih gospodarstev ter kopičenje odmrle biomase (odpadlih vej in travja), ki ostaja v gozdovih in nasadih oljk, še hitreje lahko privedejo do izbruha gozdnih požarov, ki dolgoročno preprečijo obdelovanje zemljišč;

5.4 Med drugim je nujno vzpostaviti ravnovesje med zemljišči, namenjenimi za razvoj turizma, in zemljišči, namenjenimi kmetijstvu. Oba sektorja se morata dopolnjevati;

5.5 Posebno pozornost je treba nameniti primarnemu sektorju, v katerem se izguba delovnih mest močno povečuje, medtem ko je teh v terciarnem sektorju vse več.

6. **Posebne ugotovitve**

6.1 V uredbo je treba vključiti Kreto in Evio.

6.2 Sprejeti je treba enoletne pobude z namenom izboljšanja proizvodnje, trženja in pospeševanja prodaje kmetijskih proizvodov. Namen teh ukrepov bo predvsem povečanje proizvodnje, a hkrati tudi izboljšanje njene kakovosti.

6.3 Treba je predvideti pomoč na hektar, osredotočeno na sanacijo in porazdelitev kmetijskih zemljišč, za ohranitev tradicionalnih nasadov oljk in nasadov agrumov na manjših egejskih otokih.

6.4 Treba bi bilo zagotoviti dodatno finančno podporo proizvodom, kot so krompir za človeško prehrano in semenski krompir, artičoka z otoka Tinos, sliva z otoka Skopelos, češnjev paradižnik z otoka Santorini, agrumi, užitne stročnice (bob) vrste *Lathyrus species* in fižol, ječmen z otoka Lemnos, vrsta tradicionalnih sirov, kot sta sir Graviera z Naksosa ali sir Kalathaki z Lemnosa (zaščitena označba porekla), limonin liker, rakomelo z otoka Amorgos, piškoti iz mandljev, ki se proizvajajo na Sifnosu oz. Lezbosu, in sardine z mesta Kalloni.

Med in olje spadata med proizvode, ki so srž identitete in kakovosti kmetijske proizvodnje manjših otokov.

6.5 Pozornost je treba posvetiti tradicionalni kulturi mastike z otoka Kios ter vinogradništvu, namenjenemu proizvodnji vin z zaščiteno geografsko označbo, na območjih tradicionalnega poljedelstva manjših egejskih otokov.

6.5.1 Treba je predvideti finančno podporo za zemljišča v zakupu.

6.5.2 Nujno je treba okrepiti podporo zaščiti geografskih označb in označb porekla kmetijskih proizvodov ter živil.

6.5.3 Predvideti je treba finančno podporo, ko gre za načine izboljšanja proizvodnje vina, skladiščenje, standardizacijo ter distribucijo različnih vrst vina in olivnega olja, ki se proizvajajo na otokih.

Pogoji:

6.5.4 Ne sme se preseči najvišje ravni dohodka, ki je bila določena za pridelavo, rabo in proizvodnjo na hektar.

6.5.5 Treba je uveljaviti tehnike pridelave, ki jih predvideva nacionalna zakonodaja.

6.5.6 Proizvodi bi morali imeti označbo kontroliranega porekla ali označbo visoke kakovosti.

6.5.7 Treba bo zadostiti zahtevam, ki jih predvidevata nacionalna in evropska zakonodaja.

7. **Predlogi**

7.1 EESO meni, da mora uredba olajšati vzpostavljanje povezav z drugimi sektorji v lokalnem gospodarstvu (turizem, obrt, trgovina), s poudarkom tudi na spremenjeni usmeritvi turistične ponudbe.

7.2 EESO meni, da bi se bilo treba osredotočiti na metode pridelave in postopke obiranja pridelkov, odkrivanje krajev geološkega pomena, ozaveščanje o živalskih vrstah, ki so prisotne v kmetijskih ekosistemih, ter na sredozemski način prehranjevanja, zdravo prehrano in biološke proizvode.

7.3 Po mnenju EESO je izkustvo, ki ga ponujajo hlad in mir nasadov oljk ali pomaranč, stik z zemljo, mir in oddaljenost od hrupnega dogajanja, potovanje v osrčje avtohtone podeželske krajine, ali hkratno uživanje pri vsem tem v skladu z množico posebnih in izvirnih oblik turistične ponudbe (kulturni in ekološki turizem, kmečki turizem, zdravstveni turizem, izletniški turizem, gastronomski turizem itd.).

Tako se oblikuje drugačna turistična ponudba v neposredni povezavi s kmetijskimi proizvodi, ki so neposredno povezani in vključeni v okvir kakovostnega turizma, gastronomije (sredozemski način prehranjevanja), bioloških proizvodov in kmetijskega turizma. Tako se je mogoče izogniti množičnemu turizmu, tj. tradicionalnemu izračunu, ki vključuje morje in sonce. **Uredba bo prispevala k podpiranju teh možnosti**.

7.4 EESO meni, da bi bilo mogoče v okviru politik EU, ki se na primer nanašajo na biološke, kozmetične ali parafarmacevtske proizvode, ter z vidika spodbujanja sredozemskih proizvodov na enem od egejskih otokov vzpostaviti službo ali upravo, ki bi bila pristojna za programe stalnega usposabljanja za spodbujanje zdravega sredozemskega načina prehranjevanja ali sredozemske gastronomije.

7.5 Odbor priporoča oblikovanje pilotne politike, ki bi si kot model za zagotavljanje znanja lahko vzela zadrugo združenja proizvajalcev mastiksa z otoka Kios, katerega glavni cilj je razvoj mreže trgovin (t. i. *mastihashops*) v Grčiji in vsej Evropi za večjo prepoznavnost in spodbujanje uporabe mastiksa, njegovih različnih značilnosti in vrst uporabe, izhajajoč iz proizvodov, ki ga vsebujejo in so proizvedeni na Kiosu, v Grčiji, ter Evropski uniji.

7.6 EESO je na plenarnih zasedanjih, na primer v dosjejih ECO/213 (10. julij 2008) in ECO/262 (15. julij 2010), že predlagal prednostno obravnavo kmetijskega turizma v povezavi s pomočjo zaposlovanju.

7.6.1 Zato ocenjuje, da mora uredba spodbujati zaposlovanje prebivalcev otokov v kmetijskem sektorju s krajšim delovnim časom, tako da se ga konkretno podpre s priznavanjem njihove pravice, da vlagajo v kmetijski turizem in si z njim zagotovijo dohodek. Temeljni element za hkratno podporo obeh dejavnosti je dopustitev dvojnega statusa zemljišč, ki se morajo hkrati uporabljati za kmetijske (ali gozdarske) namene ter za namene kmetijskega turizma. Vendar pa ta pravica ne sme biti vezana na posamezno kmetijsko parcelo, temveč na kmetijsko gospodarstvo.

7.6.2 Treba je zagotoviti pogoje, ki bodo naklonjeni kmetijskemu turizmu, na primer pravico do gradnje in izkoriščanja majhnega objekta kmečkega turizma v okviru kmetijskega gospodarstva, ki bo morala biti dodeljena in obnovljena pod pogojem, da se ohrani in nadaljuje proizvodnja (pridelovanje oljk, vina, pomaranč, mandarin, mastiksa, medu, fig itd.).

7.6.3 Na prikrajšanih območjih manjših otokov, kjer je prebivalstvo upadlo in kjer se kmetijska zemlja opušča, je razvoj kmetijstva s krajšim delovnim časom rešitev, ki je najbolj primeren in trajen način ohranitve prebivalstva v teh krajih in tudi ohranitve otoškega okolja.

Pri tem lahko uredba kot katalizator prispeva k ohranjanju življenja, naravnega bogastva in okolja v korist vsem državljanom, ki bodo obiskali te otoške regije, in seveda tudi njihovim prebivalcem.

7.7 Končno EESO ocenjuje, da sta ključna sektorja za razvoj otokov predvsem kmetijstvo in turizem. Na otokih seveda obstajajo tudi druga področja dejavnosti, kot so živinoreja, ribolov, plovba in kultura. Tudi te je mogoče na enak način izkoristiti za spodbujanje in večanje prepoznavnosti lokalnih kmetijskih proizvodov na trgu. Za uresničitev teh ciljev je priporočljivo podpreti raziskave, na primer z ustanovitvijo kmetijskih šol, z uvedbo strategije rasti, ki temelji na znanju, raziskavah in inovacijah ter širi nove in dinamične konkurenčne prednosti, ali pa z izkoriščanjem potenciala egejskih otokov na področju izobraževanja in raziskav. Tako bi se oblikoval celostni okvir strategije, ki bi zajemal vse sektorje gospodarstva in bi presegel klasični model otoka-države, kakršna sta Malta in Ciper, ali model otokov z močno regionalno identiteto, kot velja za Sardinijo ali Korziko, ter ustvaril nov sodobni model otoške rasti za področje kmetijstva, a splošneje tudi za majhne egejske otoke.

V Bruslju, 15. marca 2011

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON